

PROBLEMATIKA DOKTORSKÉHO STUDIA

Reformou (transformací) v jakémkoliv oboru lidské činnosti rozumíme takové změny, které povedou ke zkvalitnění procesu a navýšení konkurenceschopnosti. V oblasti vysokých škol se jedná o konkurenceschopnost českých vysokých škol v evropském vzdělávacím, ale také výzkumném prostoru, o posílení role vysokých škol jako zdroje inovací. Významně by se na této činnosti měli podílet i studenti doktorských studijních programů. Vysoké školy jako autonomní instituce musí na podmínky společnosti reagovat, iniciovat a realizovat pozitivní změny, které povedou k uplatnění role vysokých škol. Jsou toho vysoké školy vždy schopny? Existuje řada problémů, se kterými se těžko vyrovnávají.

Problémy, které vysoké školy mohou ovlivnit:

- Akceptovat strukturovaný model třístupňového vzdělávání, doktorský studijní program chápat jako studijní program zaměřený na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost.
- Zaměřit se na kvalitu doktorských studijních programů. Priority boloňského procesu formulované v Berlínském komuniké staví na první místo zajišťování kvality a vývoj vhodných mechanismů pro její hodnocení a její vzájemné uznávání. Toto je krok formální, který každá z vysokých škol musí učinit, ale univerzitám by mělo jít především o to, aby vytvořila takové podmínky pro doktorské studijní programy, které budou ke kvalitě přispívat. To znamená:
  - Musí mít dostatek osobností, které uskutečňují výzkum. Těžko lze pochopit, jak mohou vysoké školy žádat o akreditaci doktorských studijních programů a při tom nejsou řadu let řešiteli výzkumných projektů. Jak mohou být studenti vychováváni k tvůrčí činnosti a vědeckému bádání, když ve skutečnosti nejsou součástí kolektivu, který je řešitelským pracovištěm.

- Pro hodnocení plnění individuálních studijních plánů studentů doktorských studijních programů vytvořit taková kritéria, která budou motivovat k účinné mobilitě studentů po vybraných vysokých školách a vědeckých pracovištích, které jsou předními pracovišti v oboru. Aktivity uskutečněné na zahraničních pracovištích je možno přenést formou kreditů při hodnocení studijních povinností.
- Do hodnocení studijních povinností stejně tak formou kreditů přenést jejich publikační činnost a aktivní vystoupení na vědeckých a odborných konferencích a seminářích.

- Doktorské studijní programy jsou chápány jako základna pro kariéru akademických pracovníků. Toto je ale úzké chápání přípravy, neboť absolventi doktorských studijních programů by měli být zdrojem pracovních sil výzkumných ústavů, ale i těmi, kteří významně přispějí k inovacím a transferu technologií malým a středním podnikům formou servisních a inovačních center. V mnoha případech naprosto chybí propojení formou tréninku mladých výzkumníků, resp. absolventů doktorských studií ve výrobních podnicích a státních organizacích na společných výzkumných programech. Aktivní účast doktorandů ve společných výzkumných programech by přispěla i ke zvýšení procenta úspěšnosti doktorských studií. Neúspěch studentů je velmi často spojován s tím, že student není hned od začátku studia aktivním členem řešitelských týmů výzkumných projektů.

Na Mendelově zemědělské a lesnické univerzitě v Brně (MZLU), na které působím, počet studentů doktorského studia v posledních deseti letech zaznamenává mírný nárůst v absolutních číslech, v procentovém zastoupení studentů doktorských studijních programů z celkového počtu studentů se projevuje naopak velmi mírný pokles.

Procentové zastoupení studentů doktorského studia v celkovém počtu studentů MZLU v Brně v letech 1995-2004

Akademický rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Studenti	3922	4760	4970	5127	5229	5320	5740	6105	6762	7275
Studenti doktorského studia	311	381	411	405	360	360	412	417	450	467
%	7,93	8,00	8,27	7,90	6,85	6,77	7,18	6,83	6,65	6,42

Z P R Á V Y

MZLU v Brně patří k těm univerzitám, které mají nadprůměrné hodnocení ukazatelů vědeckovýzkumné činnosti. Přístupuje k výchově studentů důsledně jako k přípravě k vědecké práci, ale kapacitu pro výraznější zvyšování jejich počtu již jako řada jiných univerzit nemá.

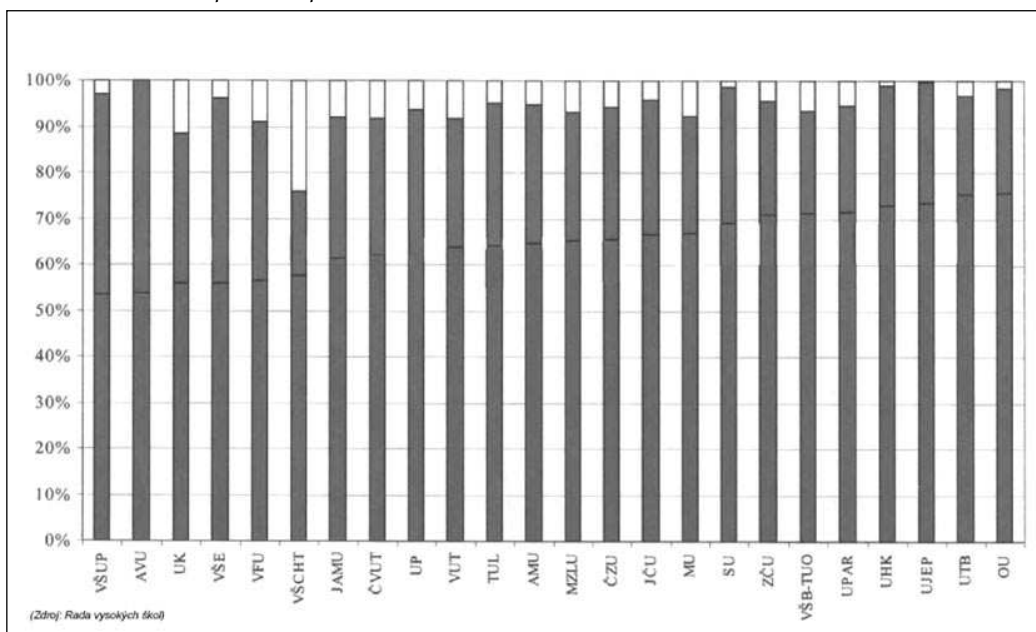
Právě na školách tohoto typu, které mají nejen dlouholetou historii, ověřenou působením řady osobností profilujících odborné zaměření pracovišť, ale také akreditace pro výuku všech stupňů studia a habilitačních a profesorských řízení se očekává, že při naplňování poslání moderního vysokého školství si uvědomí, že jejich úloha je nezastupitelná při výchově vyšších stupňů studia, tedy magisterského a doktorského.

Problémy, na které je třeba upozorňovat a které samy vysoké školy vyřešit nemohou:

- Při financování vysokých škol je příliš velký důraz kladen na kvantitu. Vytížení pedagogických pracovníků pro výuku, na její přípravu a tvorbu nových učebních opor, účast na státních zkouškách a obhajobách diplomových a doktorských prací na vlastním pracovišti, ale i na řadě ostatních vysokých škol, virtuální pedagogové vedení snahou získat lepší platové podmínky, to vše vede k tomu, že akademickým pracovníkům nezbývá čas na vlastní tvůrčí činnost. Těch, kteří se jí zabývají, je zoufale málo, a tím není vytvářeno vhodné pracovní tvůrčí prostředí na katedrách. Mladým lidem se školitelé věnují sporadicky, systematicky s nimi nepracují.

- Struktura studentů vysokých škol v ČR (viz obrázek) ukazuje, jaké procento studentů doktorského studia na jednotlivých vysokých školách studuje. Zvyšování počtu studentů doktorského studia proto musí být řešeno společně s legislativními a finančními opatřeními tak, aby byla zaručena kvalita tohoto studia. Tzn. že je nutná podpora vícezdrojového financování výzkumu na vysokých školách a jsou nezbytná účinná opatření k zabezpečení takových podmínek, které pedagogickým pracovníkům umožní věnovat se tvůrčí vědecké činnosti. Současných cca 16 000 studentů doktorského studia, tzn. asi 8 % z celkového počtu studujících na vysokých školách, je z hlediska potřeb společnosti nedostatečný. Navýšení počtu studentů doktorského studia však bez účinné podpory ústředních orgánů při vytváření legislativních podmínek je pro vysoké školy stále obtížnější.

Struktura studentů podle stupňů studia

- stav - kul -